
Referat

For møte i hovedkomiteen

Dato: 26. mai kl. 10.00-15.00 (sak 1-7), 27. mai kl. 10.00-15.00 (sak 8-15)

Sted: Digitalt møte (Microsoft Teams)

Møteleder: Jan Alexander

Deltakere

Fra hovedkomiteen: Jan Alexander (leder), Gro-Ingunn Hemre (nestleder mat, sak 1-11), Vigdis Vandvik (nestleder miljø), Angelica Agdestein, Johanna Bodin, Ellen Bruzell (1-7, 10-12), Edel O. Elvevoll, Gunnar Sundstøl Eriksen, Dag Olav Hessen, Trine Husøy, Merete Hofshagen, Helle Katrine Knutsen (sak 4, 5, 7 og sak 8-15), Åshild Krogdahl, Asbjørn Magne Nilsen, Trond Rafoss, Taran Skjerdal, Inger-Lise Steffensen, Tor A. Strand, Gaute Velle, Yngvild Wasteson

Øvrige deltagere fra komiteen: Lene Frost Andersen (faggruppen for ernæring, dietetiske produkter, ny mat og allergi, sak 3), Bjørnar Ytrehus (faggruppen for mikrobiell økolog, sak 5), Camilla Svendsen (faggruppen for tilsetningsstoffer, aroma, matemballasje og kosmetikk, sak 10)

Fra Helsedirektoratet: Henriette Øien (sak 1-13)

Fra Helse- og omsorgsdepartementet: Harald Gjein (påtroppende direktør i VKM) (sak 1-2, 6)

Fra Mattilsynet: Monica Andreassen, Ragnhild Arnesen (sak 4-6?), Solbjørg Hogstad (sak 4-7), Ellen Kielland (sak 1-7), Amandine Lamglait-Solberg (sak 4)

Fra Miljødirektoratet: Ingvild Riisberg

Fra sekretariatet: Gisle Solstad (fungerende direktør, sak 1-2, 4-15), Merethe Aasmo-Finne (ref.), Danica Grahek-Ogden, Ingrid M. Høie (sak 1-7, 10-11), Anne Marthe Ganes Jevnaker (sak 1-4), Tanya S. Kristiansen, Elin Thingnæs Lid (ref.), Inger Therese Lillegaard, Gro Haarklou Mathisen, Kirsten Rakkestad (sak 1-11), Ville Erling Sipinen (sak 1-4), Siamak Yazdankhah.

1. Velkommen, habilitet og godtgjøring

Jan Alexander ønsket velkommen til første dag av møtet. Merete Hofshagen og Trond Rafoss meldte seg inhabile i sak 11 på dag 2, om nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold. Ingen øvrige momenter ble meldt inn av møtedeltakerne til spørsmål om habilitet i dag 1 eller dag 2 av møtet.

Jan Alexander introduserte VKMs påtroppende direktør Harald Gjein og ønsket ham velkommen til VKM. Gjein takket for introduksjonen og presenterte seg selv, sin faglige bakgrunn, erfaring og sin motivasjon for å søke jobben som direktør i VKM. Harald Gjein vil starte i stillingen 1. august.

Elin Thingnæs Lid har sagt opp sin stilling i sekretariatet fra 1. august. Jan Alexander takket henne for en meget solid innsats som prosjektleder og fagkoordinator for plantehelse og plantevernmidler, og som fagdirektør mat gjennom til sammen 17 år.

2. Godkjenning av møteinnkalling og dagsorden

Møteinnkalling og dagsorden ble godkjent uten endringer. Utkast til referatet fra forrige møte har ikke blitt sendt ut til godkjenning, men er tilgjengelig i sakspapirene til dagens møte. Hovedkomiteen godkjente referatet uten endringer. Referatet vil bli publisert på vkm.no.

3. CRISPR og andre genomredigeringsteknikker – implikasjoner for risikovurdering

Faglig leder Johanna Bodin oppsummerte status for prosjektet og videre prosess for ferdigstillelse av endelig rapport. Utkast til miljørisikovurdering av genomredigerte matplanter, fisk og pattedyr er ferdig og er til kommentering hos eksterne fagfeller. Det samme gjelder kapitlene som omhandler konklusjoner og videre betraktninger. I sistnevnte kapittel diskuteres konklusjonene i rapporten opp mot de ulike temaene som berøres i bakgrunns- og introduksjonskapitlene. Drøftingene gjøres i lys av VKMs mandat og omfatter både teknologiutvikling, regulering, prosesser for helse- og miljørisikovurdering, harmonisering mm. Tekstene ble delt med hovedkomiteen for kommentering i forkant av møtet, sammen med utkast til et engelsk sammendrag.

På møtet gjennomgikk hovedkomiteen overordnede kommentarer og innspill på delkonklusjoner og hovedkonklusjon, «diskusjonskapittel» og sammendrag. Komiteen ble også forelagt en skisse til kortversjon av rapporten, som etter planen skal foreligge både på engelsk og norsk. Hovedkomiteen understreket betydningen av å utarbeide en kortversjon, som kan treffe en bredere målgruppe enn selve rapporten. Medlemmene sluttet seg til disposisjonen for kortversjonen, men ønsket muligheten til et kort møte for å gjennomgå tekstene over sommeren.

Prosjektleder Anne Marthe Jevnaker presenterte et foreløpig program for et halvdags-webinar som skal arrangeres i forbindelse med publiseringen av kunnskapsoppsummeringen i september/oktober. Programmet reflekterer oppbyggingen av rapporten og flere eksterne vil bli invitert til å bidra inn i programmet. Prosjektgruppen tar med seg hovedkomiteens

innspill og vil komme tilbake med et oppdatert program og tidspunkt for webinaret så snart dette er på plass.

Vedtak

Hovedkomiteen godkjenner hovedkonklusjonen og støtter prosjektgruppens videre plan for ferdigstilling av hele rapporten. Hovedkomiteen vil få en samlet rapport til elektronisk godkjenning i slutten av juni. Sekretariatet innkaller til møte i august/september for godkjenning av kortversjonene.

4. Tema for nye oppdrag

På møte i hovedkomiteen 23. september 2020 fremmet Mattilsynet et ønske om innspill til tema/problemstillinger for nye bestillinger innenfor to områder spesielt:

1. Temaer innenfor EUs Farm-to-Fork-strategi (se utdyping under)
2. Temaer innenfor tarmhelse (se utdyping under)

På dialogmøte mellom VKM, Mattilsynet og Miljødirektoratet 9. desember var det enighet om å også be om forslag til mulige tema for større tverrsektorielle, samfunnsrelevante oppdrag innenfor Green Deal. På den måten ønsker vi å bidra til å identifisere mulige fellesoppdrag for Mattilsynet og Miljødirektoratet fremover. Her er både «Farm-to-Fork-strategien» og Biodiversitetsstrategien under «Green Deal» aktuell. Begge ble presentert på møtet i hovedkomiteen 27. november.

Mattilsynets utdyping av temaer innenfor EUs Farm-to-Fork-strategi:

EU-kommisjonens «Green Deal» og den oppdaterte «Farm-to-Fork-strategien» gir et nytt ambisjonsnivå for hvordan samfunnet kan oppnå mer bærekraftig bruk av ressurser, en mer sirkulær økonomi, redusert matsvinn etc. I den forbindelse er Mattilsynet opptatt av at det kan komme opp en del dilemmaer i skjæringspunktet mellom mattrygghet og miljø. Mattilsynet ber om forslag til problemstillinger hvor det kan være aktuelt å bestille risikovurderinger eller andre kunnskapssynteser fra VKM på fremover.

På møtet i hovedkomiteen 27. november presiserte Mattilsynet følgende:

Hovedmålene i F2F er i utgangspunktet relevante for Mattilsynets samfunnsoppdrag, f.eks.

- Sunn mat som alle har råd til
- Redusert bruk av kjemikalier og antimikrobielle midler
- God forbrukerinformasjon
- God dyrevelferd
- Innovasjon med bruk av nye råvarekilder, f.eks. til fôr

- Landbruksektoren er ikke en del av EØS-avtalen (eksempelvis økonomiske støtteordninger, andel økologisk dyrking osv). Mattilsynet venter på svar fra LMD om sin rolle. Mattilsynet ønsker allikevel at VKM/faggruppene tenker fritt rundt temaer.

Mattilsynets utdyping av temaer innenfor tarmhelse:

Mattilsynet ønsker forslag på overordnede problemstillinger og kunnskapshull knyttet til tarmhelse. Dette er med bakgrunn i studier og oppmerksomhet fra forbrukerne rundt stoffer som regnes som trygge (nivåer under TWI) men hvor risikovurderinger ofte ikke tar høyde for fysiologiske effekter på tarm/tarmhelse. Dette gjelder blant annet for mykotoksiner og enkelte tilsetningsstoffer. Mattilsynet ber om VKMs vurdering av om stoffer i mat og effekter på tarmhelse er en tematikk vi bør få mer kunnskap om.

- Finnes det nok kunnskap om den fysiologiske effekten av maten versus stoffer på tarmhelse? (for eksempel konsistensgivende stoffer)
- Er det særskilte problemstillinger rundt tarmhelse som bør belyses?
- Har tarmhelse betydning for hva som er trygg mat for den enkelte? Hvordan kan kunnskap om tarmhelse bidra til tryggere mat? Er individer med tarmlidelser en «sårbar gruppe» med tanke på råd og advarsler?

På møtet

På møtet 27. november 2020 besluttet hovedkomiteen å legge opp til en innspillrunde i faggruppene, hovedkomiteen og sekretariatet. De enkelte forslagene ble samlet i ett dokument til dagens møte.

Sekretariatet ved Elin Thingnæs Lid ga en kort og overordnet oversikt over innspillene som har kommet inn. Hovedkomiteen gikk igjennom innspillene med spørsmål, presiseringer og supplerende informasjon. Det ble en nyttig første gjennomgang der hovedinntrykket var at mange av innspillene hadde mye til felles med overlappende problemstillinger.

Hovedkomiteen vil jobbe videre med denne saken på første møte etter sommeren med sikte på å oppsummere innspillene og gjøre eventuelle prioriteringer mellom temaene. Kriterier for prioriteringer kan da være samfunnsmessig viktighet, dagsaktualitet, grad av tilgjengelig kunnskap, gjennomførbarhet etc. Mattilsynet, Miljødirektoratet og VKM vil benytte dette som grunnlag for videre planlegging av oppdragsporteføljen i VKM, inkludert selvinitieringer.

Vedtak: Sekretariatet forbereder saken til neste møte i hovedkomiteen, blant annet med en bearbeidet oversikt over/gruppering utfra fellesnevnerne mellom de ulike forslagene. Til dette møtet vil også oppdragsgiverne, og da spesielt Mattilsynet som initiativtaker og hovedbestiller, komme med sine refleksjoner rundt temaene.

5. Orientering fra arbeid i komiteen

26. januar publiserte VKM rapporten «Handlingsrommet etter påvisning av skrantesyke (Chronic Wasting Disease, CWD) på Hardangervidda – grunnlag for framtidige forvaltningsstrategier». Bakgrunnen for oppdraget var påvisningen av skrantesjuka hos en villreinbukk i Vinje kommune i september 2020. I lys av dette ble VKM bedt av Mattilsynet og Miljødirektoratet om å oppdatere kunnskapsstatus om skrantesjuka og vurdere mulighetene for å håndtere sykdommen. Faglig leder for prosjektet, Bjørnar Ytrehus gav en presentasjon av hovedtrekkene i rapporten, resultater og konklusjoner og reflekterte også over rammene rundt oppdraget, arbeidsprosesser og håndtering av usikkerhet og kunnskapsmangler.

Ytrehus viste til at prionsjukdommen er påvist hos ett dyr av over 4000 undersøkte villrein på Hardangervidda, noe som gjør vurdering av situasjonen svært krevende og usikker. Prosjektgruppen har vurdert forekomsten som svært lav, og at en sannsynligvis har oppdaget smitten tidlig i forløpet av et utbrudd. Det er imidlertid svært viktig med videre kartlegging av forekomst og utbredelse. Rapporten konkluderer med at det finnes en rekke tiltak som kan gjennomføres for å begrense forekomsten på Hardangervidda og sannsynligheten for videre spredning. De tiltakene forvaltningen velger å gjennomføre, må gjennomføres innen kort tid om de skal ha størst mulig sannsynlighet for å gi ønsket effekt.

En gjennomgang av rapporten, som er forankret i en tverrfaglig godkjenningsgruppe med medlemmer fra faggruppene for fremmede organismer og handel med truede arter (CITES), hygiene og smittestoffer, dyrehelse og dyrevelferd og mikrobiell økologi, er tilgjengelig på YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=kljUp7KdYf0&t=15s>

Vedtak: Hovedkomiteen takket Bjørnar Ytrehus for en veldig god presentasjon og interessante betraktninger rundt håndtering av usikkerhet og rammene rundt denne type oppdrag.

6. Nytt fra oppdragsgiverne

Mattilsynet

Mattilsynet ved Monica Andreassen orienterte om ny organisering av hovedkontoret fra 1. mai 2021. Ny organisering skal bidra til:

- bedre rolleforståelse og kvalitet i forvaltningen, mer effektive interne prosesser, og bedre veiledning
- mer brukerorientering, ved å tilby bedre og flere digitale tjenester, ha bedre dialog med næringene, samt å ha en mer risikobasert, målrettet og effektiv kontroll, og økt bruk av data og analyse

Andreassen orienterte deretter om varslede bestillinger fra Mattilsynet til VKM i 2021:

Merking og kvalitet:

- Inntak av retinol
- Vitaminer/mineraler i kosttilskudd: Nye inntaksberegninger der det er kommet nye kostholdsstudier
- Inntaks- og scenarioberegninger for natrium, klorid, brom og silisium i kosttilskudd

Sjømat:

- Risikovurdering av inntak av produkter fra tang og tare med høyt jod-innhold

Dyrevelferd:

- Oppdrettshjort – vurdering av dyrevelferd hos vill hjort som holdes i innhegning
- Rapport om velferd for andre fjørfearter, som vaktel, and og gås
- Buejakt på dyr

Planter:

- Smitterisiko slam mindre enn 6 mm fra slakterier når dette skal brukes som råvare i gjødselproduksjon
- Oppdatering av VKMs Slamrapport 2009 – miljøgifter (ikke tungmetaller), mikroplast, bruk på eng og i fruktproduksjon
- Vurdering av plantehelserisiko forbundet med import av ulike typer organiske dyrkingsmedier og jordforbedringsmidler (fellesbestilling med Miljødirektoratet)
- Risikovurdering av plast/mikroplast spesielt i jord-gjødselprodukt

Med henvisning til sak 4 takket Mattilsynet VKM for forslag til tema for nye oppdrag innenfor EUs Green Deal og tilhørende biodiversitetsstrategi og F2F-strategi, for tverrsektorielle overordnede problemstillinger, og for oppdrag innenfor tarmhelse. Mattilsynet trenger tid til å sette seg inn i forslagene.

Helsedirektoratet ved Henriette Øyen, supplert av Elin Thingnæs Lid i VKM, orienterte om samhandlingsavtalen som nå er undertegnet mellom de to partene for en prøveordning med Helsedirektoratet som oppdragsgiver for VKM. I avtaleperioden skal VKM vurdere nytte og risiko ved å bruke kaliumklorid som salterstatter i produksjon av matvarer. Bakgrunnen for oppdraget er at Norge har forpliktet seg til å følge World Health Organizations (WHO) globale handlingsplan for ikke-smittsomme sykdommer (2013-2020) der et av målene er en 30% reduksjon av saltinntaket (natriumklorid, NaCl) innen 2025. For høyt inntak av natrium og for lavt inntak av kalium kan føre til høyt blodtrykk som øker risiko for å utvikle hjerte- og karsykdom. Norsk industri, representert ved SaltNett, ønsker en tydeligere anbefaling fra myndighetene vedrørende mulighetsrommet for bruk av kalium som salterstatter i mat. Ifølge SaltNett er erstatning av NaCl med KCl opp mot 20-30 % oftest maksimal grense med tanke på smak. Dette tilsier at scenarioene som VKM brukte i sin nytte- og risikovurdering i 2014 ikke lenger er relevant og Helsedirektoratet har derfor behov for en ny vurdering fra VKM. Begge parter ser frem til samarbeidet i denne prøveperioden og vil også bruke perioden til å utforske potensialet for oppdrag i et videre samarbeid etter prøveperioden.

Miljødirektoratet

Ingvild Riisberg innledet med å orientere om pågående aktiviteter under Cartagena-protokollen, en protokoll under Konvensjonen om biologisk mangfold, som regulerer handel, transport og bruk av levende genmodifiserte organismer. Det arbeides med å få på plass et nytt globalt rammeverk for naturmangfold under konvensjonen etter 2020 («Post-2020 Biodiversity Framework»). Rammeverket skal etter planen vedtas på det femtende partsmøtet under konvensjonen høsten 2021. I den norske delegasjonen deltar Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet (KLD).

Revidert kunnskapsstrategi fra KLD

Riisberg viste også til at KLD vil publisere sin reviderte kunnskapsstrategi i løpet av juni. Strategien har fokus på å utvikle et kunnskapssystem for klima og miljø som gir et faglig grunnlag for å nå de politiske målene fram mot 2030. I dette ligger mer helhetlige kunnskapsgrunnlag med legitimitet på tvers av sektorer. Miljødirektoratet vil komme tilbake til hvilke føringer strategien gir for arbeidet i direktoratet og hvordan den vil påvirke oppdragene til VKM på neste møtet i hovedkomiteen.

Antimikrobiell resistens

25. mars publiserte Folkehelseinstituttet rapporten *Antibiotikaresistens – kunnskapshull, utfordringer og aktuelle tiltak. Status 2020*. Rapporten er utarbeidet av en tverrsektoriell ekspertgruppe under ledelse av FHI, og er en oppdatering fra ekspertgrupperapporten fra 2014. Kunnskapsoppsummeringen skal danne grunnlaget for arbeidet med revisjon av den nasjonale strategien mot antibiotikaresistens som utløp i 2020. Miljødirektoratet har deltatt i ekspertgruppen og VKM har bidratt inn i arbeidet med en oppsummering av status, kunnskap og utfordringer knyttet til antimikrobiell resistens i miljøet. Kunnskapsoppsummeringen er basert på sju tidligere risikovurderinger som VKM leverte i perioden 2015 – 2020.

Ekspertgruppens konkluderer med at tilstedeværelse av resistente bakterier i økosystemer har blitt sporadisk studert i Norge, og det er behov for mer kunnskap om forekomst av resistente bakterier, resistensgener og drivere for resistens i ulike økosystemer. Det er spesielt viktig å øke forståelsen av resistens i et Én helse-perspektiv, der sammenhengen mellom humanhelse, dyrehelse, miljø kartlegges bedre. Ingvild Riisberg understreket at hovedutfordringene framover blir å utrede spredningsveier for antimikrobiell resistens, og vurdere behovet for en framtidig overvåking av antimikrobiell resistens i norsk natur. VKM pågående selvinitiering Overvåking av antimikrobiell resistens i ikke-kliniske miljøer i et Én helse-perspektiv passer godt inn dette bildet.

GMO-legemidler

VKM har levert miljørisikovurderinger av Covid-19- vaksinerne AstraZeneca og Janssen (Johnson & Johnson) i forbindelse med at de ble søkt godkjent for markedsføring tidligere i

vinter. Riisberg berømmet prosjektgruppen for en imponerende innsats med disse søknadene i korte tidsvinduer. Sputnik-vaksinen er for tiden i såkalt «rolling review», uten at det er klart når den kommer til vurdering. Ellers er det en rekke GMO-legemidler til godkjenning i Det europeiske legemiddelbyrået (EMA). Markedsførings søknadene gjelder både humane, genmodifiserte celler til behandling av alvorlige sykdommer, GMO-virus som vektor i genterapi og vaksiner til veterinærmedisin.

Kommende oppdrag

Miljødirektoratet har initiert en femårig satsing på klima, areal og naturmangfold, og har tydelige føringer på at de i større grad skal inkludere vurderinger av både klima og naturmangfold framover. Dette innebærer økt fokus på helhetlige og tverrsektorielle analyser og utvikling av kunnskapsgrunnlaget for begge områder på relevant nivå. Videre er det økt oppmerksomhet knyttet til utredningsinstruksen, regjeringens instruks om utredning av statlige tiltak. Instruksen legger til grunn at alle vesentlige virkninger av et aktuelt tiltak skal utredes og vurderes før det gjøres en beslutning.

Riisberg viste til at Miljødirektoratet har en rekke oppdrag til VKM under forberedelse innenfor både CITES, GMO og fremmede organismer. GMO-legemidler og CITES er to områder som peker seg ut med særlig stor økning i oppdragsmengden. I den treårige planen over bestillinger til VKM ligger det allerede inne et oppdrag på én-helse og kobling mellom tap av naturmangfold, klima, antimikrobiell resistens og spredning av pandemier. Planleggingen av prosjektet starter opp høsten 2021.

Vedtak: Hovedkomiteen tar orienteringene til etterretning.

7. Nytt fra sekretariatet

Fungerende direktør Gisle Solstad orienterte om et brev fra Forskningsinstituttene fellesarena (FFA) om VKMs bruk av instituttforskere og om VKMs oppfølging av FFAs henvendelse.

Thingnæs Lid informerte om en vellykket supplerings av faggruppen for ernæring, dietetiske produkter, ny mat og allergi. Tre nye medlemmer vil bidra til økt kapasitet i faggruppen:

- Vegard Lysne, postdoktor, Haukeland universitetssjukehus
- Anine Christine Medin, førsteamanuensis i ernæring, UiA
- Catherine Schwinger, postdoktor, Senter for forskning på mødre- og barnehelseintervensjoner, UiB

Videre orienterte Thingnæs Lid om evaluering av VKMs arbeid med «andre stoffer»: Forskrift om tilsetning av vitaminer, mineraler og visse andre stoffer til næringsmidler ble endret 1. januar 2020. Forskriften inneholder en såkalt positivliste som gir vilkårene for å tilsette

enkelte «andre stoffer» til næringsmidler, inkludert kosttilskudd, som er helsemessig trygge. Virksomheter har anledning til å melde, eller søke om tillatelse til, en annen tilsetning av et «annet stoff» enn det som framgår av positivlisten i regelverket. Det kan være at en virksomhet ønsker å få et nytt «annet stoff» inn på positivlisten, eller en høyere mengde av et «annet stoff» som allerede er på positivlisten.

I den forbindelse har VKM i en prøveperiode på ett år vurdert risiko i de sakene der Mattilsynet har hatt behov for en risikovurdering som kunnskapsgrunnlag i behandling av en søknad eller melding om visse «andre stoffer». VKM har etablert en fast prosjektgruppe og en fast veilednings- og godkjenningsgruppe til disse oppdragene, for rask og fleksibel håndtering av korte tidsfrister innenfor regelverket. Videre er det utarbeidet en protokoll som beskriver hvordan VKM vil gjøre risikovurderingene av «andre stoffer». Som planlagt er dette arbeidet nå til evaluering for at VKM skal kunne ta stilling til om komiteen skal fortsette å ta imot denne typen oppdrag. Spørsmål som skal besvares i evalueringen er blant annet hvordan det har vært for komiteen å levere i henhold til VKMs verdier i disse oppdragene, i hvilken grad Mattilsynet har fått den kunnskapsstøtten de har hatt behov for og i hvilken grad de ønsker og trenger at VKM fortsetter å besvare denne typen oppdrag. Evalueringen vil også bli brukt til å identifisere forbedrings- og bevaringspunkter i metode og organisering dersom VKM skal fortsette dette arbeidet.

I 2020 ferdigstilte sekretariatet en veileder for bruk av fagfeller i VKM. Veilederen og tilhørende støttedokumenter er primært ment som en arbeidsstøtte for prosjektleder og resten av prosjektgruppen, og tar for seg praktiske momenter knyttet til blant annet utvelgelse og beslutning om valg av fagfeller, habilitetsvurderinger, oppdrag, prosess for vurdering av innspillene fra fagfellene, innfasing av åpne fagfellevurderinger, samt publisering av endelig vurdering. På hovedkomiteens møte 4. juni 2020 ble det besluttet at veilederen skulle evalueres etter ett års bruk. Komiteen ønsket også en drøfting i faggruppene før åpne fagfellevurderinger fases inn. Merethe Aasmo-Finne viste til at sekretariatet har utarbeidet et spørreskjema som er delt med VKMs medlemmer. Etter innspillfristen 10. september vil sekretariatet sammenstille kommentarene og presentere disse for hovedkomiteen på møtet 30. september.

Aasmo-Finne orienterte om sekretariatets forberedende arbeid knyttet til den såkalte utredningsinstruksen – instruks om utredning av statlige tiltak. Miljødirektoratet og Mattilsynet ønsker at VKM utreder mulighetene for at komiteen kan inkludere samfunnsøkonomiske vurderinger av tiltak i enkelte av sine leveranser. For Mattilsynet gjelder dette spesielt på plantehelse- og dyrehelseområdet. VKM har i dag i oppgave å identifisere risikoreduserende tiltak og vurdere effekten av disse. Dette gjelder i særlig grad GMO, plantehelse og fremmede organismer, der vurderinger av aktuelle tiltak er standard i bestillingene. Med unntak av et oppdrag for Mattilsynet i 2010, (VKM 2010) der VKM vurderte økonomiske konsekvenser ved en eventuell etablering av furuvednematode i Norge

og kostnader ved iverksetting av i tilsynets beredskapsplan, har VKM ikke tidligere utført samfunnsøkonomiske vurderinger.

VKMs ledelse ser forvaltningens behov for kunnskapsstøtte på dette området og er positiv til å se nærmere på hva VKM kan levere av slike analyser innenfor sitt mandat. Som et ledd i sekretariatets kompetanseoppbygging og for å gi en innføring i Miljødirektoratets arbeid med samfunnsøkonomiske vurderinger, er VKM koblet på i et par prosjekter i regi av seksjon miljøøkonomi i Miljødirektoratet. Seksjonen utfører samfunnsøkonomiske vurderinger på alle direktoratets ansvarsområder. I neste runde er planen at VKM skal kjøre en pilot med utgangspunkt i en tidligere risikovurdering. Hovedkomiteen vil bli holdt orientert om videre prosess.

Solstad avsluttet «Nytt fra sekretariatet» med å informere om at:

- Kjersti S. Kvie fra NMBU Veterinærhøgskolen er tilsatt i 12 måneders vikariat fra 1.6.2021 med oppgaver innenfor CITES & fremmede organismer.
- ansettelse av en seniorrådgiver innen statistikk/modellering/dataanalyse er i prosess
- nytte- og risikovurderingen av fisk i norsk kosthold vil pågå i ett år til og sekretariatet vil gjøre en oppdatert habilitetsvurdering av prosjektgruppen og av hovedkomiteen som skal godkjenne vurderingen. Hovedkomiteens medlemmer vil derfor bli bedt om å sende inn oppdaterte habilitetsvurderinger.

Vedtak: Hovedkomiteen tar orienteringen til etterretning.

8. Velkommen, fravær, habilitet og godtgjøring

Jan Alexander ønsket velkommen til dag 2 av møtet. Merete Hofshagen og Trond Rafoss meldte seg inhabile i sak 11, om nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold. Begge forlot det digitale møterommet under saken. Ingen øvrige momenter ble meldt inn av møtedeltakerne til spørsmål om habilitet i møtet.

9. Godkjenning av møteinnkallelse og dagsorden

Møteinnkalling og dagsorden ble godkjent uten endringer. Utkast til referatet fra forrige møte ble godkjente uten endringer og vil bli publisert på vkm.no.

10. Orientering fra faggruppene

I anledning en pågående nytte- og risikovurdering av helseeffekten ved solkrembruk utførte faggruppen for tilsetningsstoffer, aroma, matemballasje og kosmetikk i 2020 en systematisk kartlegging av forskning på miljøeffekter av solkrembruk. Arbeidet kartla blant annet hvilke ingredienser som er studert, hvilke negative effekter som var studert, og hvilke modeller som ble brukt i disse studiene.

Faglig leder for prosjektet, Camilla Svendsen, presenterte metodene og konklusjonene i vurderingen som ble publisert 8. desember 2020. VKM har brukt etablerte metoder i den systematiske kartleggingen (engelsk: scoping review). Før kartleggingen publiserte VKM en protokoll som beskrev hvordan arbeidet skulle gjennomføres.

Prosjektgruppen fant 41 oversiktsartikler som oppsummerte forskning på miljøeffekter av ulike ingredienser i solkrem. 31 av disse ble tatt med i kartleggingen. Resten ble utelatt fordi de ikke henviste til primærstudier, ikke beskrev hensikten med studien eller fordi effektene som ble studert ikke var klart beskrevet. Kartleggingen viser at det er gjort mye forskning på solkrem og miljøeffekter; De 31 oversiktsartiklene refererte til over 200 ulike primærstudier. Ingen av de 41 oversiktsartiklene som ble funnet beskrev bruk av metoder som skal sikre at forskningen oppsummeres på en objektiv, gjennomsiktig og etterprøvable måte. Det vil si at artiklene mangler beskrivelser som kjennetegner metoder for "beste tilgjengelige kunnskap". Hovedkonklusjonen i arbeidet var dermed at det er behov for systematiske oppsummeringer av forskningen på området for å få et klart bilde av hva vi vet og ikke vet om miljøeffekter av stoffer i solkrem, slik at beslutningstakere får et godt kunnskapsgrunnlag.

Hovedkomiteen takket for en god presentasjon av et viktig metodearbeid med stor relevans og nytteverdi uavhengig av fagfelt i VKM.

11. Nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold

Nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold

Prosjektgruppa jobber for tiden med å identifisere hvilke helseutfall knyttet til fiskeinntak som skal inkluderes i nytte- og risikovurderingen. I protokollen for prosjektet er det beskrevet at VKM vil gjøre et systematisk litteratursøk, kvalitetsvurdere identifisert litteratur, ekstrahere data, og deretter gjøre en vurdering av evidensen for de ulike utfallene.

Evidensvurderingen skal etter protokollen bygge på enten WCRF eller OHAT. Gruppen har besluttet å bygge på WCRF, og en beskrivelse av fremgangsmåten gruppen har kommet frem til ble lagt frem for hovedkomiteen i mars 2021. Hovedkomiteen ga da sin tilslutning til denne fremgangsmåten.

Det har nå blitt gjort en vurdering av evidensen for effekter av fiskeinntak på ulike hjerte- og karsykdommer (CVD), og kapitlet der dette beskrives ble sendt ut til hovedkomiteen før møtet (delkapittel 3.6.1). I sin presentasjon på møtet satte faglig leder Lene Frost Andersen kapitlet i kontekst, og presenterte evidensvurderingen for de fem underkategoriene av CVD, med en påfølgende diskusjon og innspill fra hovedkomiteen. Avslutningsvis orienterte prosjektleder Kirsten Eline Rakkestad om status i prosjektet

Vedtak: Hovedkomiteen gir sin tilslutning til prosjektgruppens evidensvurderinger og konklusjoner for effekten av fiskeinntak på ulike hjerte- og karsykdommer. Jan Alexander og

Tor A. Strand blir med i en «ad hoc»-gruppe for å diskutere hvordan det kan konkluderes for undergrupper av utfall/inntak. Gruppen møtes så snart som praktisk mulig. Prosjektgruppen tar hovedkomiteens innspill med i det videre arbeidet med delkapittel 3.6.1.

Hovedkomiteen tar prosjektleders orientering om tidsplan og status til etterretning.

12. Utnevning av ny vitenskapskomite 2022-2026

I forbindelse med at funksjonsperioden for dagens vitenskapskomité utløper i juni 2022, har sekretariatet satt i gang et forprosjekt for å kartlegge hvilken fagkompetanse komiteen trenger den neste fireårsperioden. I dette forberedende arbeidet skal sekretariatet også se på behovet for justeringer av dagens faggruppestruktur og utarbeide forslag til en eventuell ny organisering av komiteen. Arbeidet gjøres i tett dialog med VKMs oppdragsgivere og dagens komitémedlemmer.

Hovedkomiteen ble presentert for følgende tidslinje for forprosjektet:

- Spørreundersøkelse til VKMs medlemmer og ansatte om kompetansebehov, arbeidsbelastning og organisering. Frist 25. juni.
- Dialog med Mattilsynet, Miljødirektoratet og Helsedirektoratet om kommende oppdrag og kompetansebehov. Innspillsfrist 15. september
- Oppsummering og diskusjon på møtet i hovedkomiteen 30. september
- Innstilling til Helse- og omsorgsdepartementet med endringer av faggruppestruktur. Frist 15. oktober.

I tillegg, vil sekretariatet legge opp til en bred evaluering av fungeringsperioden for den sittende vitenskapskomiteen i løpet av høsten.

Som en innledning til diskusjonen på møtet presenterte Elin Thingnæs Lid og Merethe Aasmo-Finne en oversikt over leveranser for Mattilsynet og Miljødirektorat i perioden 2016-2020, og hvordan disse er fordelt på faggrupper, hovedkomité og faste prosjektgrupper. Det ble også gitt en kort gjennomgang av pågående prosjekter og hvilke vitenskapelige vurderinger og innspill som så langt er publisert i 2021. Det ble også nevnt en rekke strategidokumenter, handlingsplaner og andre dokumenter som kan være relevante som et bakteppe for diskusjonen. Eksempler på dette er i tillegg til EUs grønne giv – European Green Deal, med de underliggende strategiene «Fra jord til bord» og «Biodiversitet», oppdragsgivernes strategier, KLDs reviderte kunnskapsstrategi, Nasjonal strategi mot antibiotikaresistens, VKMs strategiske virksomhetsplan, utredningsinstruksen, Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017–2021), Nordic Nutrition Recommendations 2022 og regjeringens bioøkonomistrategi og havstrategi.

Diskusjonen etter innledningene berørte tema som VKMs framtidige rolle i mat- og miljøforvaltningen, endringer i oppdragsgivernes behov og nye fagområder som seiler opp, balanse mellom faste medlemmer i komiteen og innleide eksterne eksperter i prosjektene, alternativ bruk av faggrupper med få oppdrag, og behov for kompetanse innen statistikk, modellering og kvantitativ mikrobiell risikovurdering.

Vedtak: Hovedkomiteen tar orienteringen til etterretning. Spørreundersøkelsen sendes til VKMs medlemmer og ansatte i uke 22. Frist for innspill er 25. juni.

13. Strategisk virksomhetsplan

I mars ble VKMs strategi for 2021-2024 ferdigstilt. Nå gjenstår det å lage en virksomhetsplan som beskriver hvordan VKM vil jobbe fremover for å nå målet i strategien, i henhold til VKMs verdier og innenfor de fem strategiske satsningsområdene som er nedfelt i strategien. Virksomhetsplanen skal inneholde oversikt over aktiviteter/tiltak som VKM vil iverksette i løpet av strategiperioden. Noen av disse er allerede startet opp. Komiteen og sekretariatet vil bruke den aktivt slik at VKM samlet sett operasjonaliserer strategien. Planen skal være en «levende» plan som konsulteres og oppdateres etter hvert som tiltak startes og avsluttes, og nye tiltak vurderes inn i planen.

Sekretariatet har påbegynt et utkast til virksomhetsplan. Solstad presenterte deler av utkastet for å vise tankene rundt struktur og utarbeiding av planen. Hovedkomiteen vil etter hvert få et bearbeidet utkast som komiteen kan spille inn på. Arbeidet med virksomhetsplanen vil fortsette etter sommeren.

Vedtak: Hovedkomiteen støtter sekretariatets tilnærming i arbeidet så langt og tar orienteringen til etterretning.

14. Eventuelt

Ingen saker.

15. Evaluering av møtet og nye møtedatoer i 2021

Hovedkomiteen uttrykte at de var godt fornøyde med møtet.

Neste møte i hovedkomiteen er satt til 30. september. Tidspunktet for desembermøtet tas opp til ny vurdering for å unngå at dette sammenfaller med panel- og arbeidsgruppemøter i EFSA. Møteplan for vårsemesteret 2022 settes opp i løpet av juni.